

Icke-bindande riktlinjer för hårvårdsbranschen

Juni 2021

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering
Direktoratet för arbetsvillkor och social dialog
Enheten för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen
Europeiska arbetsmiljöbyrån
Europeiska kommissionen
B-1049 Bryssel

E-post: EMPL-C2-UNIT@ec.europa.eu

Icke-bindande riktlinjer för hårvårdsbranschen

Manuskriptet färdigställdes i juni 2021

Detta dokument har utarbetats för Europeiska kommissionen men det återspeglar endast författarnas åsikter. Kommissionen tar inte ansvar för några följder som beror på vidareutnyttjandet av detta dokument. Mer information om EU finns på internet (<http://www.europa.eu>).

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022

© Europeiska unionen, 2022

Vidareutnyttjandet av Europeiska kommissionens handlingar regleras av kommissionens beslut 2011/833/EU av den 12 december 2011 om vidareutnyttjande av kommissionens handlingar (EUT L 330, 14.12.2011, s. 39).

Om inget annat anges är det tillåtet att vidareutnyttja denna handling inom ramen för licensen Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Detta innebär att vidareutnyttjande är tillåtet förutsatt att källan anges på lämpligt sätt liksom eventuella ändringar.

Tillstånd för användning och reproduktion av delar som inte ägs av EU kan behöva sökas direkt från respektive upphovsrättsinnehavare.

SV PDF

ISBN 978-92-76-42375-1

doi: 10.2767/791161

KE-01-21-346-SV-N

Innehåll

Inledande kommentar	6
1. Riskbedömning – allmänt.....	7
1.1. Rättslig skyldighet: ramdirektiv 89/391/EEG	7
1.2. Risker och konsekvenser.....	7
1.3. Riskbedömning: ett verktyg för att styra riskhanteringen	9
2. Arbetsmiljön inom hårvårdsbranschen	12
2.1. Arbetsplats.....	12
2.2. Utbildning och fortbildning	13
2.3. Muskel- och skelettbesvär	13
2.3.1. Arbetsplatsens utformning och lämplig utrustning	14
2.4. Hudsjukdomar	15
2.4.1. Förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder.....	15
2.5. Luftvägsbesvär	17
2.6. Tinnitus, hörselskador och trötthet som orsakas av buller på arbetsplatsen	18
Lista över nyttiga länkar	19

Inledande kommentar

Utarbetandet av icke-bindande riktlinjer för hårvårdsbranschen hör till de gemensamt överenskomna åtgärder som ska stödja ett självständigt genomförande av det europeiska ramavtalet om skydd av hälsa och säkerhet i arbetet inom hårvårdsbranschen.

Detta utkast har utarbetats av generaldirektoratet för sysselsättning, sociala frågor och inkludering i linje med slutsatserna från diskussionerna vid sammanträdena med arbetsmarknadens parter den 26 mars 2019, den 5 december 2019, den 15 september 2020, den 2 december 2020 och den 29 mars 2021.

Alla faktorer som anses relevanta av arbetsmarknadens parter har inkluderats i detta utkast till broschyr. För enkelheten skull, och för att dokumentet inte ska bli för långt, beskrivs dock inte alla faktorer närmare.

Denna publikations målgrupp är nationella myndigheter (inklusive nationella yrkesinspektioner), som i sin tur bör anpassa broschyren på det sätt som krävs för att nå ut till enskilda frisörer i landet i fråga ⁽¹⁾.

Innehållet bygger i stor utsträckning på referensdokument som har tillhandahållits av arbetsmarknadens parter.

Det råder ingen tvekan om att hälsa och säkerhet på arbetsplatsen och i synnerhet den gyllene regeln på detta område – de allmänna principerna för förebyggande arbete – nu är viktigare än någonsin. Därför innehåller detta dokument – utöver det överenskomna innehållet – viss information om riktlinjerna för de arbetsplatsutmaningar som har blivit verklighet i och med covid-19-pandemin.

(¹) Dessa riktlinjer kan också vara till nytta för andra organisationer, institutioner, arbetsgrupper och kommittéer på EU-nivå och nationell nivå.

1. Riskbedömning – allmänt

1.1. Rättslig skyldighet: ramdirektiv 89/391/EEG

Genom rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet ⁽²⁾ (*ramdirektivet*) åläggs arbetsgivare (även inom hårvårdsbranschen) olika skyldigheter. Enligt artikel 5 är arbetsgivaren skyldig att svara för att arbetstagarens säkerhet och hälsa tryggas i alla avseenden som är förbundna med arbetet. I detta avseende anges i artikel 6 att arbetsgivaren ska vidta tillräckliga åtgärder till skydd för arbetstagarnas säkerhet och hälsa, inbegripet förebyggande av risker i arbetet och tillhandahållande av information och utbildning samt iordningställande av erforderlig organisation och nödvändiga resurser.

På alla arbetsplatser, även frisörsalonger, är det mycket viktigt att tillämpa de allmänna principerna för förebyggande arbete. Dessa principer omfattar regler som att undvika risker, bekämpa risken vid källan och utvärdera risker som inte kan undvikas. I enlighet med dessa principer ska arbetsgivaren göra en riskbedömning som tar hänsyn till den verksamhet som företaget bedriver.

En annan mycket viktig princip för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen är ersättningsprincipen, som i detta sammanhang innebär att man i första hand ska använda sådana kosmetiska produkter ⁽³⁾ som skyddar arbetstagarnas hälsa och säkerhet i största utsträckning. Om ersättande inte är möjligt ska arbetsgivaren använda kosmetiska produkter som innebär minsta möjliga exponering (applikatorer med dubbelhylsa, krämer, korn etc.).

I styckena ovan förklaras dock bara vilka minimikrav som fastställs i ramdirektivet och andra relevanta direktiv, och medlemsländerna får upprätthålla eller tillämpa strängare krav. Medlemsländerna har därmed möjlighet att bestämma vilka specifika lösningar som är bäst lämpade för deras situation, förutsatt att minimikraven på EU-nivå uppfylls. Därför rekommenderas användarna av dessa riktlinjer i medlemsländerna att först kontrollera de nationella bestämmelser som införlivar ramdirektivet och andra relevanta direktiv i deras nationella rättssystem.

1.2. Risker och konsekvenser

På arbetsplatsen exponeras frisörer för **olika slags risker** som kan orsaka smärta och sjukdomar och leda till olyckor.

De flesta frisörer är kvinnor (ofta i barnafödande ålder). Anställningsförhållandena för gravida kvinnor ska överensstämja med EU-lagstiftningen, särskilt [direktiv 92/85/EEG](#) ⁽⁴⁾, nationell lagstiftning och kollektivavtal. På EU-nivå bör arbetsgivarna ta hänsyn till de

⁽²⁾ EGT L 183, 29.6.1989, s. 1.

⁽³⁾ Kosmetiska produkter regleras genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009 av den 30 november 2009 om kosmetiska produkter, i dess ändrade lydelse (EUT L 342, 22.12.2009, s. 59). Enligt bestämmelserna i denna förordning ska den ansvariga personen (t.ex. tillverkaren, importören eller distributören) för varje kosmetisk produkt som släpps ut på marknaden säkerställa säkerhet och efterlevnad av de relevanta skyldigheter som fastställs i denna förordning. De produkter som används vid frisörsalonger ska uppfylla kraven i förordningen.

⁽⁴⁾ Rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar (tionde särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG), i dess ändrade lydelse, s. 1.

särskilda krav på hälsa och säkerhet på arbetsplatsen som gäller arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar när de planerar och organiserar verksamheten (artiklarna 4.1 och 5). Även om arbetsgivaren iakttar eventuella strängare nationella bestämmelser ska han eller hon bedöma om en gravid kvinna kan utföra en uppgift under vissa arbetsförhållanden. I bilaga I till ovannämnda direktiv finns en icke-uttömmande förteckning över agenser, processer och arbetsförhållanden som ska granskas i samband med den bedömning som avses i artikel 4.1, medan bilaga II innehåller en icke-uttömmande förteckning över de agenser och arbetsförhållanden som avses i artikel 6 (fall där exponering är förbjuden).

Arbetsmiljörisker kan bero på olika orsaker: frisörernas eget beteende, de tekniker som används, hur arbetet organiseras och hur arbetsplatsen är utformad. Bland annat kan följande arbetsmetoder och miljöfaktorer utgöra en risk för frisörernas hälsa och säkerhet:

- Våtarbete med händerna.
- Användning av kosmetiska produkter.
- Användning av blad och vassa instrument.
- Stå upp under lång tid.
- Arbeta i en böjd arbetsställning under lång tid.
- Inte bära skyddsutrustning eller bära den på fel sätt.
- Använda produkter på fel sätt (t.ex. inte späda ut koncentrerade produkter, såsom schampo och färgämnen, enligt anvisningar).
- Brist på variation i fråga om arbetsställning och arbetsuppgifter.
- Otillräckligt utrymme att röra sig på.
- Användning av dåligt underhållen utrustning.
- Dålig belysning.
- Drag eller temperaturskillnader.
- Buller.
- Olämplig förvaring (inte torrt, kallt eller i rumstemperatur) av produkter (t.ex. kosmetika, flaskor, sprayburkar, behållare).

Dessa risker kan ge upphov till **allvarliga hälsoproblem**. Att till exempel arbeta länge i ansträngande arbetsställningar, i kombination med repetitiva rörelser, kan leda till smärta i händerna, axlarna, ryggen, benen (åderbräck) och fötterna, liksom arbetsrelaterade **muskel- och skelettbesvär**.

Upprepad kontakt med vatten och kosmetiska produkter kan orsaka handeksem, allergiska reaktioner, huvudvärk och luftvägsbesvär.

Luftvägsbesvär kan också uppstå på grund av bristfälliga ventilationssystem eller avsaknaden av sådana.

Buller på arbetsplatsen kan också orsaka permanent hörselnedsättning eller tinnitus. Högljud utrustning (t.ex. hårtorkar) och till och med bakgrundsmusik stör kommunikationen och gör arbetstagarna tröttare.

Organisationen av arbetsuppgifter, organisationen av arbetsplatsen och långa och oregelbundna arbetspass kan också påverka frisörer negativt – precis som alla andra arbetstagare – som kan drabbas av **arbetsrelaterad stress**.

Rent allmänt påverkar sådana besvär arbets- och livskvaliteten, och på lång sikt kan dessa hälsoproblem göra att en del frisörer tvingas överge yrket.

1.3. Riskbedömning: ett verktyg för att styra riskhanteringen

Arbetsgivarna har en rättslig skyldighet att genomföra en riskbedömning och detta är det bästa sättet att hantera risker på. Överlag gäller att en riskbedömning måste anpassas till en viss arbetsplats och särskilda förhållanden. I korthet ska arbetsgivaren bedöma frisörsalongen för att identifiera befintliga och potentiella risker och därefter notera dessa tillsammans med förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder. Arbetsgivaren ska också diskutera resultaten med personalen och sedan sammanställa en relevant plan för förebyggande arbete och skydd.

För att uppfylla riskbedömningskyldigheten kan arbetsgivare bekanta sig med vissa onlineverktyg som finns tillgängliga på europeisk nivå och nationell nivå. Det onlineverktyg för interaktiv riskbedömning (OiRA-verktyget), som har utvecklats av Europeiska arbetsmiljöbyrån (EU-Osha), innehåller till exempel praktiska instruktioner och hjälpmedel för att bedöma risker inom hårvårdsbranschen. Verktyget finns på <https://oiraproject.eu/sv/oira-tools/hairdressers>.

Det finns också nationella resurser och webbplatser som tar upp riskbedömning och som är värda att undersöka.

Länder med riskbedömningsresurser

- **Belgien:** Infografik:
 - <http://www.coiffure.org/nl/sectorinfo/preventie-welzijn>
- **Tyskland:** Riskbedömningsapp för frisörer:
 - <https://www.bgw-online.de>

Länder med egna interaktiva riskbedömningsverktyg

- **Nederländerna:**
 - <https://healthyhairdresser.nl/>
 - <https://healthyhairdresser.nl/rie>
- **Irland:** BeSMART:
 - <http://www.besmart.ie>
 - <http://www.besmart.ie/supported-business-types>
- **Spanien:** *Peluquerias y centros de estética:*
 - <https://www.prevencion10.es/>
- **Frankrike:** Det interaktiva riskbedömningsverktyget för frisörer gjordes tillgängligt på nätet i januari 2021 i partnerskap med sjuk- och försäkringskassor. Verktyget åtföljdes av en informationsbroschyr som beskrev de huvudsakliga arbetsmiljöriskerna i branschen liksom central statistik om arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

- Verktyg: <https://www.inrs.fr/media.html?refINRS=outil75>
- Informationsbroschyr: <https://www.inrs.fr/media.html?refINRS=ED %206397>

Utanför Europeiska unionen

- **Norge:** *Risikohjelpen*, som sköts av den norska arbetsinspektionen: <https://risikohjelpen.arbeidstilsynet.no/>
- **Schweiz:** *Protection de la santé et sécurité dans la branche de la coiffure. Manuel de la solution pour la branche* – en handbok som måste finnas tillgänglig vid varje frisörsalong.
- **Förenade kungariket:** <http://www.hse.gov.uk/toolbox/> och <https://www.hse.gov.uk/simple-health-safety/risk/steps-needed-to-manage-risk.htm>

Det finns många olika informationskällor som kan beaktas när man genomför och/eller uppdaterar en riskbedömning, och de kan bland annat inkludera arbetsgivarnas egna observationer, kommentarer och förslag från frisörer, dragna lärdomar från tillbud (händelser som hade kunnat leda till skada, sjukdom eller men, men som lyckligtvis inte gjorde det) och ett olycksregister.

Vid en riskbedömning identifieras risker och lämpliga förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder för att eliminera eller minska dessa risker fastställs.

När det gäller hårvårdsbranschen omfattar de fastställda risktyperna och åtgärderna för att ta itu med dem följande:

- Biologiska risker – ha goda hygienrutiner, till exempel regelbunden desinfektion av golv och toaletter.
- Fysiska risker – minska bullret och tillhandahålla god belysning.
- Kemiska risker (för att undvika reaktioner och sensibilisering av huden och luftvägarna).
- Elektriska risker – endast använda certifierad utrustning.
- Risk att halka, snubbla och falla – se till att arbetsplatsen och all utrustning underhålls på rätt sätt.
- Brännskador och skärskador – endast använda certifierad utrustning.
- Arbetsrelaterad stress – tydlig definition av uppgifter osv.

Det kan när som helst uppstå nya risker som ibland kräver omedelbara åtgärder. Till följd av den nuvarande covid-19-pandemin måste arbetsgivarna till exempel ta hänsyn till fler faktorer som rör biologiska agenser i sin riskbedömning och följa många fler regler för att skydda sin personal och förhindra att coronaviruset sprids ⁽⁵⁾. För att stödja arbetsgivarna rent praktiskt har EU-Osha offentliggjort en relevant vägledning som tar upp frågan om covid-19 på arbetsplatsen ⁽⁶⁾. Denna vägledning hjälper arbetsgivarna att hantera arbetsmiljöfrågor under denna aldrig tidigare skådade hälsokris ⁽⁷⁾. I vägledningen förtecknas också tillgängliga nationella riktlinjer för särskilda branscher och yrken. Dessutom har EU-Osha tillgängliggjort ett särskilt webbaserat riskbedömningsverktyg för att stödja riskbedömningar av covid-19 på arbetsplatser.

Observera att arbetsgivaren har en rättslig skyldighet att dokumentera riskbedömningen och de förebyggande åtgärder eller skyddsåtgärder som ska vidtas. När riskbedömningen

⁽⁵⁾ Som även har krävts av folkhälsomyndigheter.

⁽⁶⁾ Se avsnitt 3.

⁽⁷⁾ Se även <https://coiffure.eu/social-dialogue/official-documents/covid-19-protection-health-hairdressers>.

Icke-bindande riktlinjer för hårvårdsbranschen

dokumenteras rekommenderas det att inkludera följande:

- Namn på och befattning för den eller de personer som utför bedömningen.
- De fastställda riskerna.
- Vilken grupp av arbetstagare, i förekommande fall, som löper särskilda risker.
- Alla nödvändiga åtgärder som vidtas till följd av detta.
- Namn på och befattning för den eller de personer som ansvarar för åtgärderna.
- Tidsplanen för uppföljning.

Det rekommenderas starkt att alla arbetstagare, inklusive frisörer, bekantar sig med den obligatoriska planen för förebyggande arbete på sin arbetsplats och ges instruktioner om vad de ska göra varje dag för att säkerställa både deras egen och kollegornas hälsa och säkerhet. Inom hårvårdsbranschen inbegriper detta säker hantering av kosmetiska produkter och förebyggande av olyckor.

2. Arbetsmiljön inom hårvårdsbranschen

För att främja hälsa och säkerhet inom branschen rekommenderas det att man tar fram en plan för växling av arbetsuppgifter för att i största möjliga mån undvika repetitiva rörelser eller påfrestande arbete under längre perioder. Det är också viktigt att ta hänsyn till den tekniska utvecklingen på det ergonomiska området vid inköp av ny utrustning och nya redskap och när man köper nya möbler eller renoverar lokalerna ⁽⁸⁾. För att undvika olyckor vid frisörsalonger och säkerställa en säker arbetsmiljö rekommenderas det att kosmetiska produkter förvaras under lämpliga förhållanden (svalt till rumstempererade förhållanden), att flaskor förvaras stängda i originalförpackningen samt att brandfarliga produkter hålls borta från lättantändliga material ⁽⁹⁾. Gemensamma och individuella skyddsåtgärder bör dessutom vidtas ⁽¹⁰⁾.

2.1. Arbetsplats

Minimikraven om säkerhet och hälsa för nyinrättade arbetsplatser och för redan existerande arbetsplatser anges bilaga I respektive bilaga II till [direktiv 89/654/EEG](#) av den 30 november 1989 om arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet (första särdirektivet i enlighet med artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG) ⁽¹¹⁾.

Båda bilagorna innehåller skyldigheter avseende grundläggande parametrar som stabilitet och hållfasthet hos elektriska installationer i byggnader som inhyser arbetsplatser, utrymningsvägar och nödutgångar, utrustning för upptäckt och bekämpning av brand samt ventilation av slutna arbetsplatser för att upprätthålla tillräcklig rumstemperatur ⁽¹²⁾, dagsljus och artificiell belysning, golv, innetak och yttertak, fönster, dörrar och portar, lokalernas mått och frisk luft – rörelsefrihet på arbetsplatser, pausutrymmen och hygienutrymmen) ⁽¹³⁾.

För att garantera arbetstagarnas hälsa och säkerhet på arbetsplatsen måste denna i allmänhet vara välorganiserad och ergonomisk. Om arbetsplatsen inte uppfyller dessa kriterier kommer arbetstagarna mycket troligt att få problem med hälsan.

Det är viktigt att frisörer, precis som andra arbetstagare, är uppmärksamma på arbetsrelaterad stress ⁽¹⁴⁾, vilket kan bero på hög arbetsbelastning, oregelbundna arbetstider, omöjlighet att ta tillräckligt långa pauser, alltför höga krav på arbetet eller bristande tydlighet kring de uppgifter som ska utföras. Förutom psykiska besvär kan arbetstagare som utsätts för stress under längre perioder utveckla allvarliga fysiska problem, exempelvis muskel- och skelettbesvär.

⁽⁸⁾ Paragraf 5.2 och paragraf 5.3 (ergonomiska arbetsplatser) i det europeiska ramavtalet om skydd av hälsa och säkerhet i arbetet inom hårvårdsbranschen.

⁽⁹⁾ Paragraf 6 (olycksförebyggande åtgärder och säkerhet i arbetet) i det europeiska ramavtalet om skydd av hälsa och säkerhet i arbetet inom hårvårdsbranschen.

⁽¹⁰⁾ Paragraf 8 (gemensamma skyddsåtgärder) och paragraf 9 (individinriktade skyddsåtgärder) i det europeiska ramavtalet om skydd av hälsa och säkerhet i arbetet inom hårvårdsbranschen.

⁽¹¹⁾ EGT L 393, 30.12.1989, s. 1, i dess ändrade lydelse.

⁽¹²⁾ Kyla kräver till exempel mer muskelkraft av underarmarna och belastar senorna, vilket leder till att utrustningen hanteras på fel sätt.

⁽¹³⁾ Det är viktigt att påpeka att ovannämnda direktiv endast innehåller minimikrav och att medlemsländerna får införa strängare krav på detta område.

⁽¹⁴⁾ För stressrelaterade problem, se <https://osha.europa.eu/sv/themes/psychosocial-risks-and-stress>.

2.2. Utbildning och fortbildning

Det är viktigt att frisörer under sin yrkeskarriär – i linje med relevanta nationella bestämmelser – tar (repetitions-)kurser i olika yrkesämnen, t.ex. om ergonomiska tekniker, och går arbetsmiljöutbildningar. Syftet är att ge frisörerna möjlighet att hantera den föränderliga arbetsmiljön och bedöma de risker som följer av användningen av vissa tekniker/arbetsställningar/viss utrustning eller vissa vanor.

Kursinnehållet bör inriktas på praktiska aspekter som förekommer i en verklig arbetsmiljö för att säkerställa att frisörer regelbundet och med framgång omsätter lärandet i praktiken. Detta innehåll kan också förmedlas via visuella instruktioner, till exempel på videoplattformar samt genom appar, sociala medier och smarttelefoner.

2.3. Muskel- och skelettbesvär

De vanligaste **symtomen** på muskel- och skelettbesvär är smärta, klåda, karpaltunnelsyndrom, irritation, värmekänsla, kramper, stelhet, svaghet och nedsatt känsel när man rör på sig. De drabbade områdena kan omfatta axlar, armbågar, handleder/händer (överkroppen), knän (underkroppen), nacke och rygg.

Muskel- och skelettbesvär kan uppträda plötsligt, men utvecklas i regel gradvis. Först upplever man vanligtvis smärta och trötthet i slutet av arbetsdagen, men mår bättre efter att ha vilat. Senare kan smärtan kvarstå även efter vila. Dessutom kan smärtan orsaka sömnbesvär, vilket påverkar arbetsförmågan, och därefter kan symtomen leda till kortare sjukfrånvaro. Till slut kanske smärtan blir ihållande: de trötta musklerna slutar att fungera som de ska och kliniska symtom uppträder. Dessa besvär utvecklas långsamt och det är ofta svårt att fastställa orsaken. För att undvika att symtomen förvärras och inte kan behandlas rekommenderas frisörer att berätta för sin läkare om dessa symtom så snart de visar sig.

Muskel- och skelettbesvär **orsakas** av påfrestande arbetsställningar, statisk belastning och utförande av repetitiva rörelser.

Frisörer arbetar ofta i påfrestande arbetsställningar, till exempel i en och samma position under lång tid, eller står upp under lång tid i olämpliga skor. Arbetet kräver också att de utför repetitiva rörelser. Det handlar till exempel om att upprepade gånger lyfta armarna över axlarna, höja överarmarna, luta sig åt sidan eller böja sig framåt, böja nacken framåt och sträcka sig för långt, liksom att böja eller vrida handlederna. Om samma rörelser utförs upprepade gånger och under långa perioder ökar risken för muskel- och skelettbesvär.

Statisk belastning uppstår när en del av kroppen befinner sig i stort sett i samma position under en längre period (mer än fyra sekunder), och under denna tid är musklerna ständigt belastade. Detta kan leda till problem i axlarna och armarna liksom i ryggen. Statiska arbetspositioner kan inkludera att sitta, stå eller böja sig fram under långa perioder. Statisk belastning är vanligt i samband med jobb där man ofta rör på armarna, armbågarna, handlederna och fingrarna medan halsen och axelpartiet förblir statiska.

Lämpliga **förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder** inkluderar lämpliga arbetsmetoder: Frisörer bör undvika att stå i obekväma arbetsställningar under för lång tid genom att byta arbetsuppgifter (växling av arbetsuppgifter), variera mellan att jobba stående och sittande, använda en arbetsstol, gå runt kunderna medan de arbetar, hålla ett lämpligt avstånd (inte för nära, inte för långt bort, inte för högt upp, inte för långt ner), be sina kunder att samarbeta (t.ex. räta på sig eller sjunka ner lite), ha en bra hållning och

kontrollera i spegeln att hållningen är rätt. Andra åtgärder inkluderar att justera frisörstolar och/eller arbetsstolar efter kundens längd, justera höjden på schamponeringsstället, använda bra klipptechniker (båda händerna i samma höjd) och använda väl underhållna saxar och lätta hårtorkar.

Mer information om hur frisörer kan förhindra muskel- och skelettbesvär kan hittas på olika webbplatser ⁽¹⁵⁾.

2.3.1. Arbetsplatsens utformning och lämplig utrustning

Muskel- och skelettbesvär kan också orsakas av andra faktorer.

Sådana **orsaker** inbegriper en dåligt utformad arbetsplats, till exempel passager som inte är tillräckligt breda, hinder, otillräckligt rörelseutrymme för att utföra uppgifterna, felaktig höjd på frisörstolar, kundstolar, schamponeringsställ, arbetsstolar och vagnar, hala golv och otillräcklig och/eller mycket stark belysning.

Att arbeta på fel höjd kan belasta frisörernas rygg-, axel- och nackmuskler. Detta kan orsakas av olämplig höjd på schamponeringsställ eller frisörstolar. Om t.ex. avståndet mellan nackstödet och schamponeringsställets baksida är för stort måste frisören sträcka sig för att nå kunden. Detta kan orsaka problem i ryggen, axlarna och armarna.

Förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder ska vidtas inom flera olika områden.

Följande är nödvändigt för att en arbetsmiljö ska anses vara väl utformad:

- Funktionell närhet till de olika områdena och zonerna (som möjliggör en smidig förflyttning mellan de olika zonerna).
- Ett lämpligt och välorganiserat utrymme (som ger fri rörlighet vid arbetsstationerna).
- Bra belysning (tillräcklig men inte för stark).
- Lämplig golvbeläggning (stabil, jämn, fast och halkfri, utan hinder).
- God ventilation.
- Konsekvent och lämplig temperatur.
- Ett pausutrymme och ett lättillgängligt förvaringsutrymme för produkter.

Det är också viktigt med bra möbler, vilket inbegriper följande:

- Justerbara frisörstolar (som kunderna sitter i).
- Fristående schamponeringsställ som kan justeras i höjdlängd, och även sänkas till ett diagonalt läge.
- En ergonomisk stol/schamponeringsenhet (där avståndet mellan nackstödet och schamponeringsställets baksida är så att frisörerna inte behöver sträcka sig lika långt mot kunderna).
- Hjulförsedda arbetsstolar som kan justeras i höjdlängd, med snurrsits och en försiktig framåtlutning för att upprätthålla ryggradens naturliga böjning, och hjulförsedda vagnar som kan justeras i höjdlängd.

Bra utrustning inbegriper följande:

- En ergonomisk sax med fingerstöd som är särskilt anpassad för höger- eller vänsterhänta användare.
- Lätta och sladdlösa trimmers med ett ovalt handtag.

⁽¹⁵⁾ Källor: Verhamme, M., *A close shave, Transnational ESF Project – Final report – phase 1*, Coiffure, Ghent, 2014 (<https://www.videncenterforfrisorer.dk/wp-content/uploads/dokumenter/rapporter/A%20close%20shave.%20January%20March%202014%20TRANSNATIONAL%20ESF%20PROJECT.pdf>); och Coiffure, *Fiches Take Care of Yourself! – Skin prevention and ergonomics for hairdressers*, Coiffure, Ghent (https://www.febelhair.org/sites/default/files/ubk-fiches-zorg_voor_jezelf-en-lr.pdf).

- Lätta hårborstar med ett tillräckligt långt och greppvänligt skaft och ergonomiska hårtorkar (lätta och så tysta som möjligt och särskilt anpassade för höger- eller vänsterhänta användare), med ett cylindriskt eller ovalt handtag som vibrerar så lite som möjligt.

Om utrustningen inte underhålls som den ska eller om skadade material inte byts ut i tid ökar risken för muskel- och skelettbesvär på grund av påfrestande positioner, ansträngning, repetitiva rörelser osv.

2.4. Hudsjukdomar

De vanligaste **symtomen** på kontakteksem (irriterande och allergiskt) är torr hud, röda fläckar, fjällig hud, småsår/blåsor, smärta och hudsprickor.

Eksem är en inflammatorisk hudreaktion som beror på olika orsaker. Eksem smittar inte (och orsakas inte av bakterier, svampar eller virus) och kan inte överföras från en person till en annan. Den skadade huden är dock infektiöskänslig.

Det finns två typer av kontakteksem (dermatit): irriterande och allergisk.

Kontakteksem **orsakas** av en våt arbetsmiljö och kosmetika, särskilt genom att tvätta hår utan handskar, vilket leder till att huden kommer i direkt kontakt med kosmetiska produkter (schampo, hårfärgningar, hårkurer osv.) och genom regelbunden användning av sax och rakblad.

Handinflammationer beror i regel på irriterad hud som orsakas av kortvarig kontakt med starka kosmetiska produkter såsom blekmedel eller hårfärgningsmedel, (framför allt) upprepad kontakt med irriterande ämnen och återkommande arbete med våta produkter eller milda kosmetiska produkter som schampo och tvål.

Upprepad kontakt med vatten är en av de vanligaste orsakerna till eksem. Frisörer löper större risk att drabbas av hudproblem om deras händer utsätts för vatten mer än två timmar om dagen, om deras händer är våta flera gånger om dagen eller om de schamponerar kunder fler än tio gånger om dagen.

2.4.1. Förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder

2.4.1.1. Skydda huden rätt

Det bästa sättet att skydda huden på är att använda kosmetiska produkter som tillförsäkrar den högsta skyddsnivån för arbetstagarnas hälsa och säkerhet eller, om ersättande inte är möjligt, använda produkter som medför den lägsta exponeringsnivån och växla arbetsuppgifter. En balans mellan vått och torrt arbete bör om möjligt säkerställas för att undvika upprepad långvarig kontakt med vatten och hudirriterande ämnen. Frisörer rekommenderas i princip att använda en mild typ av tvål och handkräm (utan färgämnen och parfymer), nickelfri utrustning ⁽¹⁶⁾ och pulverfria handskar ⁽¹⁷⁾ (en

⁽¹⁶⁾ Källor: Verhamme, M., *A close shave, Ergonomics for Start-up Hairdressers – Transnational ESF project*, Coiffure, Ghent, 2015 (<https://www.febelhair.org/sites/default/files/ergonomie-2015-en-lr.pdf>); Coiffure, *Fiches Take Care of Yourself! – Skin prevention and ergonomics for hairdressers*, Coiffure, Ghent (https://www.febelhair.org/sites/default/files/ubk-fiches-zorg_voor_jezelf-en-lr.pdf); och Verhamme, M., *A close shave, Transnational ESF Project – Final report – phase 1*, Coiffure, Ghent, 2014 (https://www.febelhair.org/sites/default/files/esf-project-eng_def-hr-zonder_afloop-printer.pdf).

⁽¹⁷⁾ Se *PPE Regulation Guidelines - Guide to application of Regulation EU 2016/425 on personal protective equipment* (<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/29201>) och rådets direktiv 89/656/EEG av den 30 november 1989 om

lämplig typ av engångshandskar eller återanvändbara handskar), att ta av smycken från sina händer och fingrar när de arbetar och att klippa håret innan det färgas.

Förutom att variera det våta och torra arbetet vid en frisörsalong kan frisörer också skydda händerna i sitt privatliv genom att bära varma handskar när de är utomhus på vintern, använda skyddshandskar när de utför våtarbete hemma och ta hand om sår omedelbart och på ett hygieniskt sätt.

Hudkrämer: Neutrala, hydratiserande/återfuktande hudkrämer rekommenderas. Krämen bör inte innehålla färgämnen eller parfymer eftersom dessa kan orsaka allergier. Alla arbetstagare bör ha sin egen kräm eller så ska krämen tillhandahållas i en dispenser för att förhindra korskontaminering mellan olika arbetstagare.

Handsakar (engångshandskar eller återanvändbara – anpassade till uppgiften): Det behövs rätt handskar för att skydda händerna. För en del frisörsuppgifter är det lämpligt att använda engångshandskar – som är mycket tunna och i allmänhet mer bekväma – medan andra uppgifter är lättare att utföra med återanvändbara handskar, som är tjockare. Alla handskar ska vara latexfria.

Engångshandskar: Handskar är det bästa sättet att undvika hudproblem på. Engångshandskar bör därför alltid bäras i samband med blandning, applicering och ursköljning av hårfärg och toningar; blandning, applicering och ursköljning av blekmedel; beredning, applicering, neutralisering och ursköljning av permanentvätska samt i samband med andra typer av schamponering och ursköljning av hår.

Man bör inte arbeta med händerna i vatten i mer än 30 minuter under en och samma timme. Om mer än hälften av arbetsdagen tillbringas med att schamponera eller skölja ur hår kommer huden sannolikt att torka ut. Det rekommenderas därför att frisörer, när de utför dessa uppgifter, bär engångshandskar (utan latex) med långa manschetter som täcker handleden och underarmen (helst cirka 30 cm långa från manschettens ände till fingerspetsarna) så att ingen vätska kan rinna in dem. Dessa handskar ska vara puderfria och helt släta.

Frisörer kan välja att bära tunna bomullshandskar under de vattentäta handskarna för att absorbera svett.

Återanvändbara handskar: För att förhindra frisöreksam bör frisörer även använda tjockare, återanvändbara handskar för rengöring och desinfektion av utrustning, schamponeringsställ, golv osv.

Handsakar ska vara personliga och får aldrig delas. De ska också tas av på rätt sätt. Återanvändbara handskar ska ha torkat invändigt innan de tas på igen.

Tips för rätt användning av handsakar:

- Köp rätt form och storlek (small/medium/large).
- Se till att händerna är rena och torra innan du tar på handskarna.
- Ta av dig alla smycken.
- Smörj in händerna när du har tagit av handskarna.
- Återanvänd aldrig engångshandskar.
- Vid våtarbete – vänd frisörhandskens manschett ut och in.

2.4.1.2. Arbetsplatsens utformning

Det bör finnas en separat blandningsstation. Det utrymme som inhyser denna ska oftast hållas stängt.

2.4.1.3. Utrustning som inte orsakar allergi

Vissa människor är allergiska mot metallen nickel och drabbas av en allergisk reaktion när föremål som smycken eller utrustning som innehåller nickel kommer i kontakt med deras hud. Frisörer kan vara allergiska mot nickel innan de börjar arbeta med yrket eller utveckla en sådan allergi med tiden (om man är allergisk mot ett ämne utvecklar man ofta allergier mot andra ämnen). Vid frisörsalonger finns det nickel i redskap av rostfritt stål, t.ex. saxar och hårnålar, som exponerar hårfrisörer som är allergiska mot risken för irritation eller allergiska reaktioner.

Frisörer rekommenderas att ta av alla smycken från händer och fingrar och att ta på sig dem först när arbetsdagen är över. Smycken hindrar dem från att tvätta och torka händerna korrekt, något som ofta är nödvändigt när de utför våtarbeten. Dessutom kan fukt och kosmetika samlas under smycken och orsaka hudproblem.

Mer information om hudsjukdomar finns på andra webbplatser ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾.

2.5. Luftvägsbesvär

Frisörer kan drabbas av luftvägsbesvär på grund av exponering för ämnen i kosmetiska produkter, till exempel färgämnen, blekmedel, hårutjämningsmedel, hårsprayer, parfymer och doftämnen. En sådan exponering kan orsaka en allergisk reaktion i luftvägarna och kan visa sig genom symtom som hosta, pipande andning och andnöd, nysningar, halsont och astma.

Luftvägssjukdomar brukar utvecklas först efter upprepad exponering under lång tid för låga halter av sådana ämnen. Symtomen kan uppträda efter användning av ämnet i fråga och förvärras av brist på (ordentlig) ventilation. När en person har sensibiliserats för ett visst ämne kan till och med mycket små mängder av det ämnet utlösa symtomen vid mycket lägre halter än de som ursprungligen orsakade överkänsligheten. Den drabbade personens hälsa förbättras ofta när han eller hon inte befinner sig på arbetsplatsen.

Förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder inkluderar riskbedömning, användning av ersättningsprincipen och ett bra ventilationssystem.

Såsom föreslås i avsnitt 1 bör arbetsgivarna bedöma riskerna för att fastställa vilka luftvägsbesvärorsakande ämnen som används eller genereras av de utförda uppgifterna och avgöra vem som kan skadas och hur. Därefter bör de använda produkter som tillförsäkrar den högsta skyddsnivån för arbetstagarnas hälsa och säkerhet, eller produkter som medför den lägsta exponeringsnivån i enlighet med ersättningsprincipen. Arbetsgivarna måste hitta sätt att förhindra exponering om ersättande inte är möjligt och minimera koncentrationen, längden på och frekvensen för exponeringen samt antalet exponerade arbetstagare. Riskbedömningen bör därför omfatta metoder för att hantera utsläpp vid källan i form av ändrade arbetsprocesser (undvika att aerosoler och ångor genereras och installera ett bra ventilationssystem för att kontrollera utsläppen samt andra arbetsplatsarrangemang, såsom att säkerställa separata områden för blandning av

⁽¹⁸⁾ Källor: Verhamme, M., *A Close Shave, Transnational ESF Project – Final report – phase 1*, Coiffure, Ghent, 2014 (<https://www.videncenterforfrisorer.dk/wp-content/uploads/dokumenter/rapporter/A%20close%20shave.%20January%20March%202014%20TRANSNATIONAL%20ESF%20PROJECT.pdf>); och Coiffure, *Fiches Take Care of Yourself! – Skin prevention and ergonomics for hairdressers*, Coiffure, Ghent.

⁽¹⁹⁾ Källa: *SafeHair 1 and 2: Skin protection in hairdressing work* på <https://www.safehair.eu/safehair/homepage>, inklusive det medicinska referensdokumentet: https://www.safehair.eu/fileadmin/user_upload/documents/Documents/Grundlagendokument/Occupational_Skin_Diseases_in_hairdressing_EN.pdf.

ämnen).

Det rekommenderas bestämt att frisörer använder blekmedel och pumpsprejer (utan gas) som inte förångas och ser till att späda ut koncentrerade produkter (t.ex. schampo, färgämnen) på rätt sätt.

Exponering och hälsoproblem bör regelbundet övervakas och bedömas på nytt. Vid luftvägssymtom som kan bero på arbetet bör en läkarkontroll genomföras. Resultaten ska registreras och arbetstagarna och/eller deras representanter bör rådfrågas, särskilt när det gäller bedömningen av risker, exponering och luftvägsbesvär på arbetsplatser, när vissa ämnen ersätts, valet av personlig skyddsutrustning och resultaten av övervakningen, inklusive regelbundna hälsokontroller. Vissa arbetstagare som exponeras för latex drabbas inte bara av hudutslag, nässelutslag, klåda eller näs-, ögon- eller bihålesymtom, utan även av latexallergi⁽²⁰⁾ eller astma.

Mer information om hudsjukdomar finns på andra webbplatser⁽²¹⁾.

2.6. Tinnitus, hörselskador och trötthet som orsakas av buller på arbetsplatsen

Exponering för höga bullernivåer i arbetet⁽²²⁾ under lång tid kan orsaka tinnitus (ringande, pipande, vinande eller surrande ljud i öronen) eller hörselnedsättning, vilket är ett smärtsamt tillstånd, och kan leda till störd sömn. En hörselnedsättning kan bli permanent. Hörselskador kan också orsakas av ett plötsligt och mycket kraftigt ljud.

En hög bullernivå på arbetet, som vid frisörsalonger ofta beror på högljudd utrustning (t.ex. hårtorkar) och bakgrundsmusik, kan också göra det svårare att höra varningar. Dessutom blir människor mindre medvetna om vad som händer runt dem, vilket kan leda till säkerhetsrisker och risk för skador. Buller gör också kommunikationen mer ansträngd och förvärrar trötthetskänslorna.

Genom att minska volymen på bakgrundsljudet, till exempel genom att sänka musiken, blir det lättare att prata och höra andra prata liksom att följa med i samtal.

Frågan "Har vi problem med buller och kan jag föra ett normalt samtal med mina medarbetare som befinner sig på två meters avstånd?" måste ställas. Om det inte går att minska bullret från utrustningen bör den helst bytas ut mot utrustning som är tystare eller mot en annan, tystare process, och man bör begränsa den tid som arbetstagarna tillbringar i ett bullrigt utrymme.

⁽²⁰⁾ Det finns också en risk för att kunderna drabbas av allergi av typ I (allergisk chock).

⁽²¹⁾ Källa: EU-Osha, *Ämnen som framkallar allergier i andningsorganen*, Factsheet 39: <https://osha.europa.eu/sv/publications/factsheet-39-respiratory-sensitisers>.

⁽²²⁾ För rättsliga bestämmelser, se Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/10/EG av den 6 februari 2003 om minimikrav för arbetstagares hälsa och säkerhet vid exponering för risker som har samband med fysikaliska agens (buller) i arbetet (sjuttonde särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG), i dess ändrade lydelse, EUT L 42, 15.2.2003, s. 38.

Lista över nyttiga länkar

Broschyrer som har tagits fram av arbetsmarknadens parter

Verhamme, M., *A close shave, Ergonomics for Start-up Hairdressers – Transnational ESF project*, Coiffure, Ghent, 2015: <https://www.febelhair.org/sites/default/files/ergonomie-2015-en-lr.pdf>

Verhamme, M., *A close shave, Preventing Skin Complaints for Start-up Hairdressers – Transnational ESF project*, Coiffure, Ghent, 2015: <https://www.febelhair.org/sites/default/files/huidpreventie-2015-en-lr.pdf>

Coiffure, *Fiches Take Care of Yourself! – Skin prevention and ergonomics for hairdressers*, Coiffure, Ghent: https://www.febelhair.org/sites/default/files/ubk-fiches-zorg_voor_jezelf-en-lr.pdf

Verhamme, M., *A close shave, Transnational ESF Project – Final report – phase 1*, Coiffure, Ghent, 2014: https://www.febelhair.org/sites/default/files/esf-project-eng_def-hr-zonder_afloop-printer.pdf

SafeHair, *SafeHair 1 and 2* (projekt med arbetsmarknadens parter för att skydda huden inom hårvårdsbranschen): <https://www.safehair.eu/safehair/homepage/>

ErgoHair, *Cut to the Chase! – Ergonomic tips for the employer*, EU-projektet ErgoHair VS/2017/0077: <https://www.ergohair.eu/wp-content/uploads/ERGOHAIR-EMPLOYERS-2019-ENG.pdf>

ErgoHair, *Cut to the Chase! – Ergonomic tips for the employee*, EU-projektet ErgoHair VS/2017/0077: <https://www.ergohair.eu/wp-content/uploads/ERGOHAIR-EMPLOYEEES-2019-ENG.pdf>

ErgoHair, *Cut to the Chase! – Ergonomic tips for education and training*, EU-projektet ErgoHair VS/2017/0077: <https://www.ergohair.eu/wp-content/uploads/ERGOHAIR-EDUCATION-2019-ENG.pdf>

Studier som har utförts av arbetsmarknadens parter

ErgoHair, *Musculoskeletal Health of Hairdressers – Protection of occupational health and safety at workplace*, 2019 (medicinskt referensdokument): <https://www.ergohair.eu/wp-content/uploads/ERGOHAIR-MEDICAL-REFERENCE-DOCUMENT-2019-ENG.pdf>

Sonsmann, F., Braumann, A., Wilke, A., Malte John, S. and Wulfhorst, B., *Occupational Skin Diseases in the Hairdressing Trade*, Osnabrücker universitet (medicinskt referensdokument):

https://www.safehair.eu/fileadmin/user_upload/documents/Documents/Grundlagendokument/Occupational_Skin_Diseases_in_hairdressing_EN.pdf

Skoufi, G. I., Nena, E., Kostikas, K., Lialios, G. A., Constantinidis, T. C., Daniil, Z. och Gourgoulialis, K., *Work-related respiratory symptoms and airway disease in hairdressers*, *International Journal of Occupational and Environmental Medicine*, vol. 4, 2013, s. 53–60.

Dulon, M., Peters, C., Wendeler, D. och Nienhaus, A., *Trends in occupational airway diseases in German hairdressers: Frequency and causes*, *American Journal of Industrial Medicine*, vol. 54, 2011, s. 486–493.

Exempel från medlemsländerna

ErgoHair, *Good Practice Examples*: <https://www.ergohair.eu/wp-content/uploads/ERGOHAIR-GOOD-PRACTICE-EXAMPLES-2019-ENG.pdf>.

"A close shave" (video på nederländska med engelsk undertext): <https://www.youtube.com/watch?v=Fhi4cXg7gqM>

"Healthy Hairdresser": <https://healthyhairdresser.nl/>

Publikationer från EU-Osha

OSHWiki:

[https://oshwiki.eu/wiki/Occupational_Safety_and_Health_Administration_\(OSHA\)](https://oshwiki.eu/wiki/Occupational_Safety_and_Health_Administration_(OSHA))

"Psychosocial risks and stress at work": <https://osha.europa.eu/en/themes/psychosocial-risks-and-stress>

E-facts 34 – Risk assessment for hairdressers: <https://osha.europa.eu/en/publications/e-fact-34-risk-assessment-hairdressers>

Musculoskeletal Health of Hairdressers: <https://osha.europa.eu/en/publications/musculoskeletal-health-hairdressers/view>

Occupational Health and Safety in the Hairdressing Sector (rapport om hälsoriskerna med frisörarbete): <https://osha.europa.eu/en/publications/occupational-health-and-safety-hairdressing-sector/view>

OiRA

"How to carry out a risk assessment": <https://oiraproject.eu/en/how-carry-out-risk-assessment>

OiRA-verktyget (hårvårdsbranschen): https://oiraproject.eu/en/oiratools?text=&field_sector_category%5B1192%5D=1192&sort=date

COVID-19-relaterade frågor

"COVID-19: Back to the workplace – Adapting workplaces and protecting workers": https://oshwiki.eu/wiki/COVID-19:_Back_to_the_workplace_-_Adapting_workplaces_and_protecting_workers

OiRA-verktyget – översyn på grund av covid-19: <https://oiraproject.eu/oiratools/eu/covid-19/covid-19-revision>

"COVID-19 – Protection of the Health of Hairdressers": <https://coiffure.eu/social-dialogue/official-documents/covid-19-protection-health-hairdressers>

KONTAKTA EU

Personligt besök

Det finns hundratals Europa direkt-kontor i hela EU. Hitta ditt närmaste kontor på https://europa.eu/european-union/contact_sv

Ring eller mejla

Europa direkt svarar på dina frågor om EU. Kontakta tjänsten på något av följande sätt:

- Ring det avgiftsfria numret 00 800 6 7 8 9 10 11 (en del operatörer kan ta betalt för samtalet)
- Ring det vanliga numret +32 22999696.
- Mejla via webbplatsen: https://europa.eu/european-union/contact_sv

INFORMATION OM EU

På nätet

På Europa-portalen finns det information om EU på alla officiella EU-språk: https://europa.eu/european-union/index_sv

EU-publikationer

Du kan ladda ner eller beställa EU-publikationer på <https://op.europa.eu/en/publications>. Om du behöver flera exemplar av en kostnadsfri publikation kan du kontakta Europa direkt eller ditt lokala informationskontor (se https://europa.eu/european-union/contact_sv).

EU-lagstiftning och därmed sammanhängande handlingar

Rättsliga handlingar från EU, inklusive all EU-lagstiftning sedan 1952, finns på alla officiella EU-språk på Eurlex: <http://eur-lex.europa.eu>

Öppna data från EU

På EU:s portal för öppna data (<http://data.europa.eu/euodp/en>) finns dataserier från EU. De får laddas ned och användas fritt för kommersiella och andra ändamål.

Publications Office
of the European Union